

II. TECVİT BİLGİSİ

1. Uzatma (Med) ve Çeşitleri

Türkçede bazı hecelerin sesini uzatırız. Örneğin “âlem” ve “hâkim” kelimelerindeki “â” ve “hâ” hecelerini, “hâlâ” kelimesinin ise her iki hecesini uzatarak söyleriz. Bunlar, Türkçedeki uzun sesli hecelerdir. Lâle kelimesindeki ilk hece de aynıdır.

Türkçeden farklı bir fonetiği olan Kur’an dili, pek çok uzun sesli heceye sahiptir. Bunlardan bazısı Türkçe ve Arapça konuşmalardaki doğal uzatmalar kadardır. Diğer bir kısmı ise Kur’an’a özgü olarak daha fazla uzatılır. Bu uzun sesler sayesinde, Kur’an okuyuşunda çok hoş bir âhenk meydana gelir.

Harflerin uzatılarak okunmasına tevcid ilminde “med” denir. Bir harfin uzatılarak okunmasını sağlayan harflere de “med harfleri” denir. Bunlar vav (و), ya (ي) ve elif (ا) harfleridir. Bu harflerin uzatabilmesi için iki şart vardır:

1. Elif, vav ve ya harfleri harekesiz (sakin) olmalıdır.

2. Vav’dan önceki harfin harekesi ötre (وُ), ya’dan önceki harfin harekesi esre (يِ), elif’ten önceki harfin harekesi üstün (اِ) olmalıdır.

Med harfleri, önüne geldiği harfin doğal bir şekilde uzatılmasını sağlar ki buna “bir elif miktarı” denir. Yaklaşık olarak Türkçede “âlem” kelimesindeki ilk hecenin uzunluğu kadardır.

NOT EDELİM

Med harfleri, bazen gizli (mukadder) olur. Yani yazıda görülmez fakat okunur.

Med harflerinin gizli olduğu yerlerden bazıları şunlardır:

Uzatılan ötreli hû zamirinden (هُ) sonra gizli bir vav (و) vardır.

Örnek: عِنْدَهُ وَ

Uzatılan esreli zamirden (هِ) sonra, gizli bir ya (ي) vardır.

Örnek: عَلِمِ يِ

Üzerinde asar işareti (ْ) bulunan harften sonra med harflerinden gizli bir elif (ا) vardır.

Örnek: أَمَنْ

Harflerin bir elif miktarından fazla uzatılmasına sebep olan işaretler vardır. Bunlara da “med sebebi” denir. Med sebebi, hemze ve sükûn olmak üzere iki tanedir.

MED SEBEBİ

HEMZE

Kur'an'da özel yazımı olan bir harftir. Kelime içindeki konumuna göre bazen uzun hemze (أَ اِ اُ), bazen de kısa hemze (ءِ ءُ ءِ) şeklinde yazılır.

SÜKÛN

Harekesizlik durumudur. Harekesiz harfe “sakin harf” denir. Cezim (◌ْ), bir harfin sakin olduğunu gösterir. Aynı zamanda, رَبِّ örneğinde olduğu gibi bütün şeddeli harflerin birincisi cezimlidir (رَبِّ + بِّ).

İki çeşit sükûn vardır:

1. Lâzımî (kalıcı) sükûn: Hem durulduğunda hem geçildiğinde var olan sükûndur.

Örnek: اَلْعَنِّ ve اَلْجَانِّ kelimelerindeki cezimli ve şeddeli harflerin sükûnu, lâzımî sükûndur.

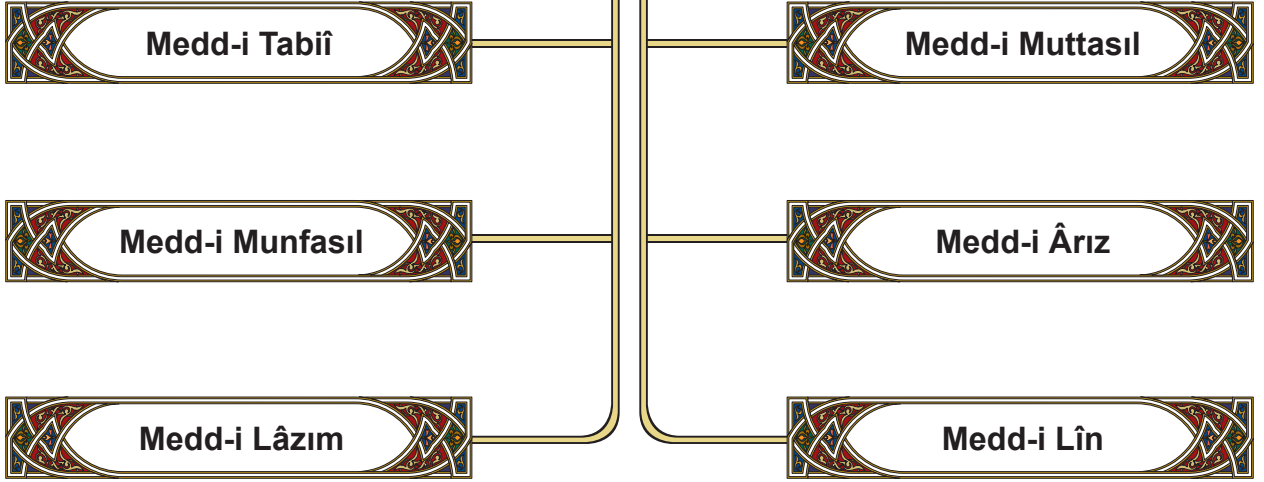
2. Ârızî (geçici) sükûn: Durulduğunda ortaya çıkan, geçildiğinde yok olan sükûndur.

Örnek: اَلْعَالَمِينَ kelimesinde durulduğunda üstün harekeli nun harfi اَلْعَالَمِينَ şeklinde cezimli olarak okunur. Eğer kelimedede durulmazsa harf kendi harekesiyle okunarak sonraki kelimeye geçilir.

Tevcid ilminde medler, yukarıda bahsedilen med harfleri ve med sebeplerinin durumuna göre altı kısma ayrılır:

MED ÇEŞİTLERİ

1.1. Medd-i Tabiî

Med harfinden sonra med sebebi gelmezse medd-i tabiî olur.

Medd-i tabiînin uzatma süresi, bir elif miktarıdır.

Örnek: صَامَ

Bu örnekte;

- Elif (ا) med harfidir.
- Eliften sonra med sebebi, yani hemze veya sükûn yoktur.
- Bu durumda, medd-i tabiî meydana gelir.
- Sad (ص) harfi, “sâ” şeklinde bir elif miktarı uzatılarak okunur.

AÇIKLAYALIM - UYGULAYALIM

قَالَ يَقُولُونَ قِيلَ

Yukarıda geçen medd-i tabiîleri örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tevcidli olarak okuyunuz.

1.2. Medd-i Muttasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve hemze ile med harfi aynı kelimedede bulunursa medd-i muttasıl olur.

Medd-i muttasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az iki elif miktarı uzatılması gerekir.

Örnek: جَاءَ

Bu örnekte;

- Elif (ا) med harfidir. Eliften sonra med sebeplerinden hemze (ء) gelmiştir ve med harfi ile hemze aynı kelimededir.
- Bu durumda, medd-i muttasıl meydana gelir.
- Cim (ج) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

NOT EDELİM

Medd-i muttasılda hemze, genellikle kısa hemze (ء) şeklinde yazılır.

AÇIKLAYALIM - UYGULAYALIM

طَائِرُكُمْ أَوْلِيكُ سَوَاءَ

Yukarıda geçen medd-i muttasılları örnekteki gibi açıklayınız ve kelimeleri tevcidli olarak okuyunuz.

1.3. Medd-i Munfasıl

Med harfinden sonra hemze gelir ve hemze ile med harfi farklı kelimelerde bulunursa medd-i munfasıl olur. Bir başka ifadeyle bir kelimenin sonunda med harfi bulunur, peşinden gelen kelimenin ilk harfi de hemze olursa medd-i munfasıl meydana gelir.

Medd-i munfasıl dört elif miktarı uzatılır. Hızlı okuyuşta en az bir elif miktarı uzatılması gerekir.

Örnek: يَا أَيُّهَا

Bu örnekte;

- يَا kelimesinin sonundaki elif (ا) med harfidir.
- Peşinden gelen أَيُّهَا kelimesinin ilk harfi ise hemze (ا) dir ve med harfi ile hemze ayrı kelimelerdedir.
- Bu durumda, medd-i munfasıl meydana gelir.
- Ya (ي) harfi, dört elif miktarı uzatılarak okunur.

NOT EDELİM

Medd-i munfasılda hemze, genellikle uzun hemze (اِ) şeklinde yazılır.

BULALIM

Bakara suresinin 2. sayfasındaki medd-i muttasıl ve medd-i munfasılları bulunuz.

AÇIKLAYALIM - UYGULAYALIM

وَمَا أُنزِلَ يَا بَنِي آدَمَ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ

Yukarıda geçen medd-i munfasılları örnekteki gibi açıklayınız ve tevcidli olarak okuyunuz.